

Oponentský posudek na dizertační práci:

BENEŠ, Jan. *Strategická kultura České republiky*. Praha, 2019. Dizertační práce (PhD). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politických studií.

Dizertační práce kolegy Beneše představuje dílo mimořádné svým záběrem pokoušející se o celistvé pojetí české strategické kultury po roce 1989. Deklarovaným cílem dizertační práce je „prozkoumat strategické uvažování České republiky a nalézt jeho základní premisy uchované ve strategické kultuře“ (str. 12). Takto deklarovaný cíl zcela odpovídá tomu, co autor svou prací předkládá. Hlavní část práce je vskutku plošným průzkumem terénu a nikoli úzce zaměřenou sondou hledající odpovědi na konkrétní otázky. To však neznamená, že by tato práce zůstávala na povrchu – využívala pouze pozorování z vysokých letových hladin – nýbrž je schopna rozkrývat i to, co by mohlo být na první pohled skryto. Rozlišování strategických subkultur/ideologických proudů, včetně rozklíčování jejich původu ve vztahu k transformaci po roce 1989 (např. graf 6, str. 241) tak představuje výraznou přidanou hodnotu práce.

Tato práce staví na velmi bohaté analýze teoretické literatury k strategické kultuře a strategii malých států. Teoretická část tak může představovat svébytný přínos do české odborné literatury. V každém případě z této analýzy vychází i volba základních kontur výzkumného designu. Samotný výzkumný design je pak eklektickou kombinací přístupů zkoumající systém historicky konstituovaných symbolů v českém kolektivním (ne)vědomí, induktivní výzkum v podobě zakotvené teorie a implicitní etnografické participativní pozorování.

Zvolená kombinace přístupů tak reflektuje a respektuje specifické postavení malého střeoevropského státu ve vztahu ke konceptu strategické kultury. Zároveň umožňuje autorovi v plné míře využít své předporozumění českému politickému kontextu.

V původní verzi práce si však nešlo nevšimnout určitého nedostatku metodologické rigoróznosti.

- 1) Nedostatek rigoróznosti byl zvláště patrné při výběru „klíčových narativů a symbolů z historie českých zemí“. Na tuto kritiku autor ve finální verzi reaguje rozvedením základních kritérií výběru do dílčích kritérií a vysvětlením podmínek, za kterých byly jednotlivé obrazy a narativy zařazeny. Jakkoli tento popis kritérií obohacuje a objasňuje autorův výběr, v práci stále chybí dokumentace procesu selekce (zvláště na základě druhého a třetího kritéria). Výběr narativů tak neumožňuje efektivní replikaci výzkumu či alespoň kontrolu autorova postupu.
- 2) Další dílčí kritika metodologického přístupu se týkala poněkud liberální dokumentace vlastních rozhovorů a výsledků participativního pozorování na MZV. Např. sekce k byrokratické kultuře v kapitole k transformaci české zahraniční politiky po roce 1989 je uvozena tímto plošným odkazem:

Následující řádky vychází s výjimkou citovaných pasáží z osobních poznatků autora při práci na Ministerstvu zahraničních věcí a z celé řady rozhovorů vedených s pamětníky událostí v raných devadesátých letech, z nichž mnozí dosud na níže uvedených rezortech působí (str. 130).

Ve finální verzi práce se autor skrze intenzivnější odkazování pokouší jasněji rozlišit původ dat, s nimiž pracuje. Vzhledem k tomu, že autorovo participativní pozorování a rozhovory pravděpodobně neprobíhaly zcela systematicky, i odkazování na ně stále zůstává příliš obecné.

- 3) Původní verze využívala případovou studii zabývající se doktrínou protipovstaleckého boje v Afghánistánu jakožto nástroj k testování závěrů z induktivní analýzy vývoje české zahraniční a bezpečnostní politiky po roce 1989. Byť tento pokus o testování hypotéz prokazoval snahu o validaci předcházející induktivní analýzy, výsledek nebyl zcela přesvědčivý. Úzce profilová záležitost jako COIN v Afghánistánu nenabízí ideální případ k testování principů strategické kultury v tak širokém pojetí, v jakém ji představuje tato dizertační práce. Z finální verze práce tak již tato kapitola byla vypuštěna, což soudržnosti práce a jejímu celkovému vyznění pouze prospělo.
- 4) Původní text velmi často nabýval charakteru historického popisu s pouze volnou návazností na vlastní cíl práce. Takový přístup je sice s ohledem na téma pochopitelný a akceptovatelný, přesto jsem dal ke zvážení, zda by nebylo možné upravit strukturu práce a styl prezentace tak, aby byla zvýrazněna její relevance ve vztahu ke konceptu strategické kultury. Ve finální verzi autor podnikl v tomto duchu celou řadu kroků. Autor se pokusil jasněji poukázat na vztah historických obrazů k jednotlivým názorovým proudům; zredukoval čistě popisné kapitoly; a vhodně doplnil úvod a závěr práce. Provedené úpravy nedokázaly zcela zvrátit celkový popisný charakter práce, výrazně však přispěly k jejímu analytickému prohloubení.

Závěrem mohu konstatovat, že dizertační práce kolegy Beneše byla, navzdory výše zmíněným kritickým výhradám, již ve své předchozí verzi poměrně zdařilým dílem. Provedené změny sice nedokázaly zcela napravit všechny kritické aspekty, napomohly však k jasnější a přímočařejší prezentaci výsledků tohoto dizertačního výzkumu. Dizertační práci kolegy Beneše tak rád doporučuji k obhajobě.

17.9.2019

Tomáš Kučera